

II OSA. KÜSIMUSED. 60 P

Õpilase ees- ja perekonnanimi: _____

EESTI AJALUGU (30 punkti)

I. EESTI 1918–1944 (16 p)

1. Eesti Vabariigi loomine ja areng (4 p)

1.1. Vali kaks olulist sündmust Eesti sisepoliitikas või majanduses ajavahemikus 1918-1934 ja põhjenda nende mõju.

Sündmus 1: _____

Põhjendus: _____

Sündmus 2: _____

Põhjendus: _____

1.2. Nimeta üks isik, kelle tegevus aitas kaasa Eesti Vabariigi loomisele ja/või selle arengule. Põhjenda enda valikut.

Isik: _____

Põhjendus: _____

Täidab
hindaja

4 p

☐ ÜL 1

2 p

☐ 1

2 p

☐ 2

HARIDUS- JA NOORTEAMET

2. Okupatsioonid (5 p)
Vasta karikatuuride ja oma teadmiste põhjal küsimustele.

Karikatuur 1. Gori, „Metamorfoos“, Waba Maa, 25. märts 1936.

Karikatuur 2. Bernard Partridge, „Kaks kägistajat“, Punch, 1939.

2.1. Kes on need kaks isikut, keda on karikatuuril 2 kujutatud? Selgita, mille järgi sa otsustasid.

Vasakpoolne madu: _____

Parempoolne madu: _____

Põhjendus: _____

2.2. Miks on neid kahte isikut kujutatud karikatuuridel 1 ja 2 nii sarnastena ja koos? Too üks näide sarnasusest nende poliitika elluviimisel ja riikide juhtimisel.

Tekst vasakpoolse boamao kõhul: _____
„Austria, Tšehhoslovakkia, Poola“

Tekst parempoolse boamao kõhul: _____
„Läti, Leedu, Eesti, Poola“

2.3. Karikatuuridel kujutatud meeste juhitud riigid sõlmisid 23. augustil 1939 mittekallale-tungilepingu, mis on tuntud Molotovi-Ribbentropi pakti nime all. Kuidas mõjutas see leping Eesti ja teiste Balti riikide saatust?

Täidab
hindaja
5 p
ÜL 2

3 p

1 p

1 p

VII. KULTUUR XX SAJANDIL. KULTUUR JA ELUOLU XX SAJANDI TEISEL POOLEL (5 p)

1. Tarbimisühiskond (3 p)
Vasta allika ja oma teadmiste põhjal küsimustele.

20. sajandi suurte muutuste hulka kuulub ka tarbimisühiskonna väljakujunemine. Ikka rohkem inimesi sai tarbimises osaleda. Järelmaksude ja laenude pakkumine laiendas järjest tarbijate kihti. Sajandi lõpus avanes McDonald'sile, Coca-Colale, Volkswagenile ja Mielele uus suur turg, sest kahepooluseline maailm kadus.

Allikas: 20. sajandi inimene. Koostanud Ute Frevert, Heinz-Gerhard Haupt. 2019, lk 9.
Teksti on eksami tarbeks kohandatud.

1.1. Nimeta üks leiutis, mis aitas kaasa tarbimisühiskonna tekkele.

1.2. Nimeta üks sündmus, mis XX sajandil tarbimist mõneks ajaks pidurdas.

1.3. Mis sündmus aitas avada uusi turge McDonaldsile, Coca-Colale ja teistele lääne firmadele?

2. Sport, kultuur ja poliitika (2 p)

Otsusta, kas väide on tõene (+) või väär (-). Kõik õiged 2 p, 2–3 õiget 1 p.

Väide	+/-
Külma sõja vastasseis avaldus ka spordis.	
Maaailmasõdade ajal olümpiamänge ei toimunud.	
Lääne kultuurisaavutused nagu rock'n'roll ja popmuusika olid Nõukogude Liidus täiesti tundmatud.	
Ameerika filmitööstus muutus populaarseks XX sajandi keskel.	

Eksamitöös kasutatud piltide allikad:

Ül. 1.2. – [https://et.wikipedia.org/wiki/Gori_\(karikaturist\)#/media/Fail:Metamorfoos,_1936.png](https://et.wikipedia.org/wiki/Gori_(karikaturist)#/media/Fail:Metamorfoos,_1936.png),
<https://www.flickr.com/photos/stillunusual/49407924413/in/photostream/>

Ül. 2.3. – <http://www.virumaa.ee/ve-jeltsin-boriss-esimene-venemaa-president/>

Ül. 5.3. – https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Raising_a_flag_over_the_Reichstag_2.jpg

Ül. 6.2. – <https://www.original-political-cartoon.com/cartoon-gallery/buy/cuban-threat-to-usa/3526/>

Ül. 6.3. – [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:RIAN_archive_850809_General_Secretary_of_the_CPSU_CC_M._Gorbachev_\(crop\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:RIAN_archive_850809_General_Secretary_of_the_CPSU_CC_M._Gorbachev_(crop).jpg), [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Staats_hoofden,_portretten,_Bestanddeelnr_925-6564_\(cropped\)\(d\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Staats_hoofden,_portretten,_Bestanddeelnr_925-6564_(cropped)(d).jpg), <http://wikimapia.org/22295463/Yuri-Andropov-grave#/photo/2076017>

Täidab
hindaja
3 p
ÜL 1

1 p

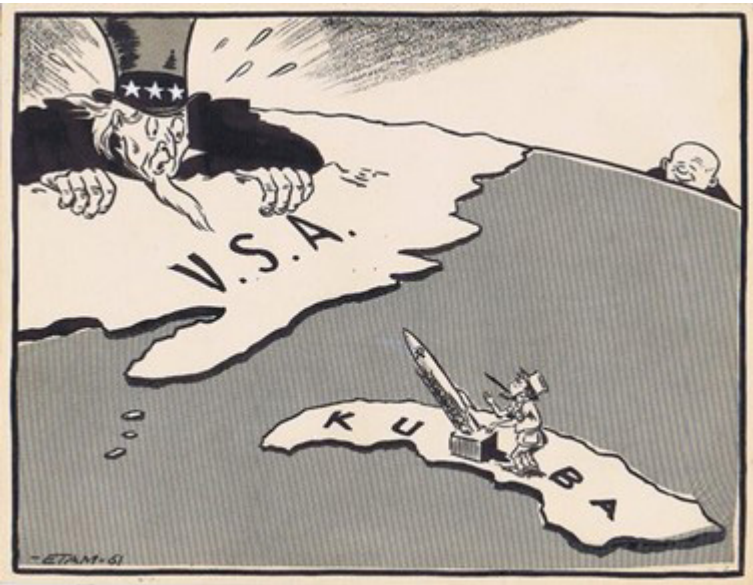
1 p

1 p

2 p
ÜL 2

2. Külma sõja kriisid (3 p)

Vasta karikatuuri ja oma teadmiste põhjal küsimustele.

- 2.1. Karikatuuril on kujutatud Kuuba kriisi. Mis nime all Kuuba kriisi veel tuntakse?
- 2.2. Mis riiki või selle liidrit kujutab karikatuuri paremas ülemises nurgas üle horisondi vaatav kiilaspea?
- 2.3. Nimeta veel üks külma sõja ajal aset leidnud relvakonflikt.

3. Nõukogude Liidu lagunemine (3 p)

3.1. Millisel pildil on NLKP KK peasekretär Mihhail Gorbatšov? Märki õige pilt plussiga (+).

☐☐☐

3.2. Tõmba joon alla mõistetele, mis seostuvad Mihhail Gorbatšovi valitsusajaga. Kõik õiged 1 p.

perestroika stagnatsioon repressioonid sulaaeg glasnost

3.3. Vali üks ülesandes 3.2. nimetatud mõiste ja ava selle tähendus.

Mõiste: _____

Tähendus: _____

3. Deklaratsioon Eesti rahvale (4 p)

Vasta allikate ja oma teadmiste põhjal küsimustele.

Allikas 1.

Saksamaa taandumisel 1944. aastal tehti katse taastada Eesti omariiklus. Nende püüdluste koordineerimiseks loodi Eesti Vabariigi Rahvuskomitee, mille vahendusel anti rahvale teada, et Eestis toimunu oli alates 21. juunist 1940 põhiseaduse vastane ja õigustühine. /.../ Rahvuskomitee, Tiefi valitsus ja järgnevad eksilvalitsused olid reljeefseks näiteks Eesti omariikluse kestlusest ja taastamispüüdest.

Allikas: Eesti omariikluse põhidokumendid. Koostanud Rait Maruste. 2020, lk 182–183.

Allikas 2.

Deklaratsioon Eesti rahvale
Eesti Vabariigi Rahvuskomitee
1. august 1944
EESTI RAHVALE!

Sangarlikus Vabadussõjas kättevõideldud Eesti Vabariik kestab edasi, vaatamata Eesti territooriumi okupeerimisele ja rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud eeskirjade vastaselt siin teostatud vägivaldaaktidele. /---/

Kunagi pole Eesti rahvas tunnustanud ega tunnusta ka praegu ei võõrale relvajõule ja terrorile tuginevat nn “Nõukogude Eesti Valitsust” ega praeguse okupatsioonivõimu käsilastest, osalt isegi võõra riigi kodanikest koosnevat nn “Eesti Omavalitsust”. Eesti rahva vankumatu tahe on, et sõltumatu demokraatliku Eesti Vabariigi seaduslikud organid tegevusse astuksid.

Idast on sisse tungimas vaenlane, kes 1940/41. a teostatud massiliste mõrvade ja küüditamisega selgesti näitas oma tahet Eesti riiki ja rahvast hävitada. Samal ajal praegused okupatsioonivõimud takistavad maa endakaitse tõhusat organiseerimist. Tõsine olukord nõuab rahva kõikide jõudude koondamist ja rakendamist oma õiguste teostamisele ja kaitsmisele.

Allikas: Eesti ajaloolised kõned. Koostanud Maarja Keskaik. 2013, lk 159.

3.1. Missugusel eesmärgil loodi Eesti Vabariigi Rahvuskomitee?

3.2. Missugusele 21. juunil 1940. aastal Eestis toimunud sündmusele on viidatud allikas 1?

3.3. Miks tegi Eesti Vabariigi Rahvuskomitee rahvale pöördumise (allikas 2) just augustis 1944?

3.4. Kuidas suhtus Rahvuskomitee okupatsioonivõimude tegevusse? Too allikatest kaks näidet. Mõlemad õiged 1 p.

1) _____

2) _____

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM AJALUGU 2023

HARIDUS- JA NOORTEAMET

Täidab
hindaja
3 p

☐ ÜL 2

1 p ☐ 37

1 p ☐ 38

1 p ☐ 39

3 p
☐ ÜL 3

1 p ☐ 40

1 p ☐ 41

1 p ☐ 42

Täidab
hindaja
4 p

☐ ÜL 3

1 p ☐ 6

1 p ☐ 7

1 p ☐ 8

1 p ☐ 9

4. Märtsipommitamine (3 p)

Vasta küsimustele teksti ja oma teadmiste põhjal.

Õöl vastu 10. märtsi ilmus linna kohale teine pommitajate laine. Teise laine 60 lennukit ühines esimese laine 300 lennukiga ja koostöös heideti alla umbes 1300 süütepommi ning 1725 lõhkepommi. Pommid tabasid enamasti kesklinna, kus põles ahervaremeiks Estonia teater.

Allikas: Mati Õun, Hanno Ojalo. Õhusõda Euroopa kohal 1939 – 1945. 2018, lk 122.

4.1. Millise linna pommitamisest allikas räägib?

4.2. Millise sõja ajal allikas kirjeldatud sündmus toimus?

4.3. Miks kasutatakse sõdades linnade ja seal elavate tsiviilelanike pommitamist?

II. EESTI 1944–1991 (8 punkti)

1. Eesti Nõukogude Liidu koosseisus (3 p)

1.1. Otsusta, kas Nõukogude okupatsiooniga seotud mõiste on seotud majanduse, poliitika või kultuuriga. Kirjuta mõiste ees olev number õigesse lahtrisse. 6–7 õiget 2 p, 4–5 õiget 1 p.

1 – Rahvarinde asutamine

2 – IME

3 – kolhoos

4 – industrialiseerimine

5 – laulupidu

6 – metsavennad

7 – rubla

Majandus	Poliitika	Kultuur

1.2. Vali ülesandest 1.1. üks mõiste ja ava selle tähendus.

Mõiste: _____

Tähendus: _____

Täidab
hindaja
3 p

ÜL 4

1 p

10

1 p

11

1 p

12

3 p

ÜL 1

2 p

13

1 p

14

3. Sõja lõpp (3 p)

Pildil on kujutatud punalipu heiskamist Saksamaa pealinnas teise maailmasõja lõpus.

3.1. Nimeta Saksamaa pealinn.

3.2. Mis aastal Saksamaa alistus?

3.3. Kes Saksamaa liitlastest jätkas peale Saksamaa alistumist sõdimist?

VI. KÜLM SÕDA. NSV LIIT JA IDABLOKI LAGUNEMINE (9 p)

1. Sõjalised blokid (3 p)

Vasta atlase kaardi nr 100 (lk 87) ja oma teadmiste põhjal küsimustele.

1.1. Nimeta Nõukogude Liidu moodustatud sotsialistlikke riike koondav sõjalis-poliitiline blokk külmas sõjas.

1.2. Nimeta kaks sellesse sõjalisse blokki kuulunud riiki lisaks Nõukogude Liidule. Mõlemad õiged 1 p.

1) _____

2) _____

1.3. Nimeta üks Euroopa sotsialistlik riik, mis sellesse blokki ei kuulunud.

Täidab
hindaja
3 p

ÜL 3

1 p

31

1 p

32

1 p

33

3 p

ÜL 1

1 p

34

1 p

35

1 p

36

V. TEINE MAAILMASÕDA 1939–1945 (10 p)

1. Sõjasündmused (4 p)

1.1. Stalingradi lahingut (23.08.1942-02.02.1943) peetakse üheks teise maailmasõja murde-lahinguks. Otsusta, kas teise maailmasõjaga seotud sündmus toimus enne või pärast Stalingradi lahingut. Märgi sobivasse lahtrisse pluss (+). Kõik õiged 2 p, 3–4 õiget 1 p.

Enne	Sündmus	Pärast
	ÜRO asutamine	
	Müncheni kokkulepe	
	Normandia dessant	
	Austria anšluss	
	Jaapani alistumine	

1.2. Millised sündmused toimusid Euroopas ja millised Vaiksel ookeanil? Märgi sobivasse lahtrisse pluss (+). Kõik õiged 2 p, 3–4 õiget 1 p.

Euroopas	Sündmus	Vaiksel ookeanil
	Normandia dessant	
	Stalingradi lahing	
	Pearl Harbori pommitamine	
	Midway lahing	
	Kurski lahing	

2. Nõukogude Liidu liiduvabariigid ja iseseisvad riigid (3 p)

Jaota riigid iseseisvateks riikideks ja Nõukogude Liidu liiduvabariikideks vastavalt tabeli päisele. Kirjuta riigi ees olev number tabeli õigesse lahtrisse. Kasuta vastamisel atlase abi. 7–8 õiget 3 p, 5–6 õiget 2 p; 3–4 õiget 1 p.

- 1 – Rumeenia

2 – Eesti

3 – Türgi

4 – Leedu
- 5 – Poola

6 – Soome

7 – Ukraina

8 – Valgevene

Riigid, mis olid enne ja pärast teist maailmasõda Nõukogude Liidu liiduvabariigid.	Riigid, mis olid enne teist maailmasõda iseseisvad riigid, pärast teist maailmasõda Nõukogude Liidu liiduvabariigid.	Riigid, mis olid enne ja pärast teist maailmasõda iseseisvad riigid.

Täidab
hindaja

4 p

ÜL 1

2 p

28

2 p

29

3 p

ÜL 2

30

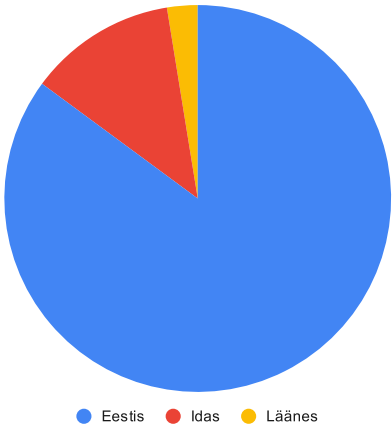
HARIDUS- JA NOORTEAMET

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM AJALUGU 2023

2. Eestlased väljaspool Eestit (3 p)

Vasta allika ja oma teadmiste põhjal küsimustele.

Eestlased kodus ja võõrsil 1939

Eestis 1 000 000
Idas 145 000
Läänes 30 000
Eestlaste koguarv 1 175 000

Eestlased kodus ja võõrsil 1945

Eestis 830 000
Idas 110 000
Läänes 90 000
Eestlaste koguarv 1 030 000

2.1. Miks lahkus aastatel 1939-1945 läände palju eestlasi?

2.2. Miks vähenes aastatel 1939-1945 eestlaste koguarv Eestis ja väljaspool Eestit 145 000 inimese võrra? Nimeta kaks põhjust.

1)

2)

3. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine (2 p)

Vasta küsimustele allika ja oma teadmiste põhjal.

11.–13. jaanuaril 1991 toimus Vilniuse veresaun. Sellel äreval ajal külastas VNFSV Ülemnõukogu esimees Boriss Jeltsin Tallinnat, kus kirjutas alla mitmele leppele, mis aitasid takistada Nõukogude Liidu juhtkonnal Balti riikide valitsuste kukutamist.

3.1. Kellega kohtus VNFSV Ülemnõukogu esimees Boriss Jeltsin Eestis 13. jaanuaril 1991 (pildil vasakul istuv mees)?

3.2. Nimeta veel üks oluline sündmus Eesti ajaloos, mis leidis aset 1991. aastal.

Täidab
hindaja

3 p

ÜL 2

1 p

15

2 p

16

2 p

ÜL 3

1 p

17

1 p

18

III. EESTI 1991–2004 (6 p)

1. Sündmused (2 p)

Märgi tabelis plussiga (+), kas sündmus toimus enne või pärast Eesti iseseisvuse taastamist. Kõik õiged 2 p, 3–4 õiget 1p.

Enne	Sündmus	Pärast
	IME	
	Nõukogude rubla asendamine Eesti krooniga	
	Eesti ühinemine Euroopa Liiduga	
	Laulev revolutsioon	
	Põhiseaduse vastuvõtmine rahvahääletusel	

2. NATO (4 p)

Vasta küsimustele teksti ja oma teadmiste põhjal.

Sarnaselt muu Ida-Euroopaga huvitusid NATO liikmelisusest ka Baltimaad, ehkki 1990. aastatel tundus selle saavutamine peaaegu mõeldamatu. Esialgu viibisid Balti riikides veel Nõukogude väed, mis pärast Nõukogude Liidu likvideerimist muutusid Vene vägedeks. Ameerika Ühendriikide survele nõustus Venemaa need 1994. aastal välja viima.

Venemaa vastuseis endiste Nõukogude Liidu liiduvabariikide NATO-sse pürgimisele oli veelgi tugevam kui Ida-Euroopa riikide puhul.

Otsustavaks kaalukeeleks sai asjaolu, et Ameerika Ühendriigid vajasid liitlasi sõjas rahvusvahelise terrorismiga. Just sel põhjusel otsustati ka Baltimaad NATO-sse vastu võtta. 2002. aastal esitati Eestile, Lätile ja Leedule kutse ühinemiskõnelustele ning peagi said neist koos Sloveenia, Slovakkia, Bulgaaria ja Rumeeniaga täieõiguslikud NATO liikmed.

Allikas: E. Bahovski ja M. M. Piir. Valgus ja varjud. 20. sajand ajaloos. 9. klassi lähiajaloo õpik. 2016, lk 169. Teksti on ülesande tarbeks kohandatud.

2.1. Mida tähendab NATO? Märgi õige vastus plussiga (+).

- ☐ Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon
- ☐ Rahvusvaheline kaitseorganisatsioon
- ☐ Nõukogude Alliansi Turvalisuse Organisatsioon
- ☐ Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

2.2. Miks tundus 1990. aastate alguses võimatu, et Eestist võiks saada NATO liige?

2.3. Mis aastal liitus Eesti NATOga?

2.4. Samal ajal kui Balti riigid liitusid NATO-ga, astusid nad veel teisegi riikide ühenduse liikmeks. Nimeta see ühendus.

Täidab
hindaja
2 p
ÜL 1

4 p
ÜL 2

1 p

1 p

1 p

1 p

HARIDUS- JA NOORTEAMET

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM AJALUGU 2023

MAAILMA AJALUGU (30 punkti)

IV. MAAILM KAHE MAAILMASÕJA VAHEL 1918–1939 (6 p)

1. Saksamaa (4 p)

Vasta küsimustele teksti ja enda teadmiste põhjal.

Riigisiselt ei omanud individuaalsed õigused mingit tähtsust, olulised olid ainult „rahva“ huvid. Millised need olid, seda otsustas rahva juht, Saksamaal siis Adolf Hitler. Üldise heaolu kontseptsiooni aluseks oli rahva tervis, mille ohuteguriteks loeti pärilike haiguste ja puuetega inimesi ning ebaproduktiivseid elemente nagu kurjategijad, prostituudid või inimesed, kes keeldusid töötamast. Poliitiliselt oli selline ideoloogia antidemokraatlik, autoritaarne ja tugevas vastasseisus poliitilise töölisklassi liikumisega.

Allikas: Holokaust. Õppematerjal. Koostanud Mare Oja. 2007, lk 16.

1.1. Kas tekstis kirjeldatud riik oli demokraatlik või diktatuurne? Märgi õige vastus plussiga (+).

- ☐ Demokraatlik
- ☐ Diktatuurne

1.2. Too tekstist välja kaks selles kirjeldatud ideoloogia tunnust.

- 1) _____
- 2) _____

1.3. Missugust ideoloogiat on tekstis kirjeldatud? Märgi õige vastus plussiga (+).

- ☐ Kommunism
- ☐ Natsism
- ☐ Fašism

2. Maailmamajandus sõdade vahel (2 p)

Otsusta, millise riigi maailmasõdade vahelist majandust väide kirjeldab. Kirjuta vastuste pangas oleva riigi nimi tabelisse väite ette. Üks väide jääb üle. Kõik õiged 2 p, 2–3 õiget 1 p.

Nõukogude Liit Saksamaa Suurbritannia USA

Riik	Väide
	Kriisist aitas väljuda valmistumine sõjaks.
	Majandust arendati viisaastakuplaanide alusel.
	Maaseaduse alusel riigistati mõisate vara.
	Majanduskriisist väljuti New Deal'i ehk Uue kursi alusel.
	Majanduskriisi mõju vähendas asumaade rohkus.

Täidab
hindaja
4 p
ÜL 1

1 p

2 p

1 p

2 p
ÜL 2